

Danmark skal investere massivt i planter til mennesker

Vi skal ikke tage bøffen ud af munden på danskerne, men vi skal få en ny dansk styrkeposition til at spire: Næmlich plantebaserede fødevarer.

Planter til mennesker skal blive en lige så stor del af vores landbrugskultur og madkultur som bacon og smør. Derfor vil Radikale Venstre investere fire mia. kr. i en massiv satsning på plantebaserede fødevarer frem mod 2030.

Klimadagsordenen er rykket ind på landbrugsområdet. Der er endnu ikke vedtaget et bindende klimamål for landbruget. Men uden markante politiske tiltag vil dansk landbrug udlede 16 mio. ton CO₂ i 2030, og det er alt for meget, når Danmark på tværs af alle sektorer kun må udlede 23 mio. ton CO₂ i 2030. Selvom vi anlægger et ekstremt optimistisk skøn på de andre sektorer, så kommer vi næppe uden om cirka en halvering af landbrugets udledning fra 16 mio. ton CO₂ til 8 ton Co₂ frem mod 2030.

Det bliver en stor opgave, og det er helt afgørende, at vi løser den på en måde, hvor vi udvikler, og ikke afvikler dansk landbrug. Heldigvis har Klimapartnerskabet for Fødevarer- og Landbrugssektoren allerede fremlagt en række forslag til, hvordan vi gennem jordudtagnings og nye miljøteknologier kan komme et stykke af vejen.

Men det er ikke nok. Vi bliver også nødt til at udvikle vores fødevarerproduktion i en mere plantebaseret retning. Klimarådet når til samme konklusion i deres rapport om vejen til de 70 procent. De peger på plantebaserede fødevarer som et middel til at nå vores egne nationale klimamål og brødføde en stigende verdensbefolkning.

For i takt med at den globale befolkning vokser og gennemsnitsindkomsten stiger, vil efterspørgslen efter kød og mejeri også stige. Hårdt tilkæmpede reduktioner per kilo kød eller liter mælk risikerer at blive ædt op af den sigende efterspørgsel, hvis ikke vi udvikler attraktive plantebaserede alternativer.

Heldigvis viser flere markedsundersøgelser, at efterspørgslen allerede er ved at finde nye veje. En måling lavet af Gallup for Landbrug & Fødevarer viser, at omkring halvdelen af danskerne ønsker at spise mere plantebaseret. En måling lavet af Voxmeter viser desuden, at 6 ud af 10 danskere mener, at Danmark skal gå foran i det internationale kapløb om at være bedst til at producere plantebaserede fødevarer, og 8 ud af 10 danskere lægger vægt på, at råvarerne til de plantebaserede fødevarer bliver dyrket i Danmark.

På globalt plan investeres der allerede milliarder i udvikling af nye plantebaserede fødevarer – lige fra Bill Gates til de store fødevarerkoncerner Unilever og Nestlé. Og ifølge en ny global markedsanalyse forventes der en tocifret årlig vækstrate på plantemad fra 2020-2027.

Den bølge skal Danmark være med på. Ikke bare fordi vi er en grøn førernation. Men også fordi vi gerne vil fortsætte med at være en ledende fødevarer- og landbrugsnation. Hvis ikke vi rykker nu, risikerer vi, at udviklingen går forbi os.

Men det er en stor opgave. For dansk landbrug har igennem årtier været bygget op omkring den animalske produktion. 80 pct. af vores landbrugsareal bliver i dag brugt til at dyrke dyrefoder. Kun 10 pct. af vores landbrugsjord bliver dyrket til humanernæring. Og når vi kigger på hylderne i de danske supermarkeder, så bærer mange af de nye planteprodukter desværre præg af at være baseret på importerede råvarer.

Det vil derfor kræve en massiv udviklingsindsats og betragtelige investeringer, hvis vi frem mod 2030 skal udvikle en lige så forfinet værdikæde for plantemad til mennesker, som vi har for animalske fødevarer og foder.

Heldigvis kan vi trække på 30 års erfaring med at etablere den økologiske produktionsgren – og blive verdensmester i økologisk forbrug. Nu skal vi gøre det samme med den plantebaserede produktion – bare i meget større skala og på meget kortere tid. Og her er vi også heldige at have nogle topmotiverede planteavlere, der står klar til at gribe muligheden, men samtidig efterspørger [samarbejde og politisk prioritering](#).

Det vil vi gerne følge op på. Med dette udspil foreslår Radikale Venstre derfor en milliardindsats i plantebaserede fødevarer. Konkret foreslår vi en handlingsplan for plantebaserede fødevarer, der skal adressere hele værdikæden og balancere push og pull incitamenter, så udbud og efterspørgsel går hånd i hånd.

Midlerne findes dels ved at øremærke eksisterende kilder, herunder forskningsmidler, landbrugsfonde og EU's landbrugsstøtte, men vi er også villige til at finde ny finansiering.

Den nationale handlingsplan for plantebaserede fødevarer skal indeholde følgende indsatsområder:

1. Forskning og innovation i plantebaserede fødevarer:

Der er brug for mere forskning og innovation for at fremme den plantebaserede fødevarerproduktion. Forskningen skal adressere alle dele af værdikæden – fra udvælgelse og forædling af afgrøder, over forarbejdning af råvarer og produktion af fødevarer til forbrugeradfærd. Der findes allerede gode forskningsprogrammer, der gennem en øremærket indsats vil kunne løfte opgaven.

Radikale Venstre foreslår:

- Der øremærkes årligt 60 mio. kr. af Grønt Udviklings- og Demonstrationsprogram (GUDP) til plantebaserede fødevarer. Det svarer til en tredjedel af bevillingsrammen og er en fordobling i fht. det nuværende investeringsniveau i plantebaserede fødevarer. GUDP støtter projekter, som fremmer grøn og økonomisk bæredygtighed inden for bl.a. landbrug og fødevarerindustri og løser nogle af de klima- og miljøproblemer, fødevarerhvervene står overfor. En række GUDP-projekter er allerede i gang med at udvikle ny teknologi, metoder og produkter, som kan resultere i velsmagende plantebaserede madvarer og fødevarer ingredienser med højt indhold af protein i god kvalitet produceret af danske råvarer.
- Der øremærkes årligt 100 mio. kr. af Innovationsfonden til projekter vedrørende plantebaserede fødevarer til menneskeføde. Innovationsfonden er en statslig investeringsfond, der årligt uddeler mellem 1-2 mia. kr. til iværksættere, forskere og virksomheder, så de kan udvikle innovative og levedygtige løsninger på samfundets konkrete udfordringer. Fonden målretter i forvejen en del af sine programmer mod politisk udpegede temaer.
- Der oprettes et nyt internationalt forskningscenter, "Forskningscenter for plantebaseret fødevarerproduktion". Forskningscenteret for Plantebaseret Fødevarerproduktion skal støtte forskning og udvikling af den plantebaserede værdikæde hele vejen fra jord til bord. Forslaget er inspireret af økologiområdet, hvor man i 1996 oprettede "Internationalt Center for Forskning i Økologisk Jordbrug og Fødevarer-systemer", der har været drivkraft i udviklingen af den økologiske fødevarerproduktion i Danmark og internationalt. Forskningscenteret for Plantebaserede Fødevarer støttes med 10 mio. kr. årligt frem mod 2030.

2. Udvikling og markedsfremme gennem en Ny Fond for Plantebaserede Fødevarer:

Forskning og innovation kan ikke stå alene. Der skal også investeres massivt i markeds- og udviklingsordninger, der sikrer, at viden omsættes til konkrete produkter og efterspørgsel.

Radikale Venstre foreslår:

- Der oprettes en ny fond, "Fonden for Plantebaserede Fødevarer", der bygger på modellen for Fonden for Økologisk Landbrug (FØL). Fonden ledes ligesom FØL og de andre landbrugsfonde af en bestyrelse bestående af folk med indsigt i plantebaserede fødevarer fra små og store virksomheder, landbrug, organisationer og universiteter. Fonden får en årlig bevilling på 100 mio. kr., der svarer til det niveau, FØL fik i årene 2012-2015, hvor økologien fik et ordentligt skub fremad. Bevillingen på de 100 mio. kr. finansieres dels gennem nye midler, dels gennem et årligt tilskud på omkring 50 mio. kr. fra Promilleafgiftsfonden.

Fonden skal fordele midler til konkrete projekter inden for følgende indsatsområder:

- Dyrkning, forarbejdning og udvikling af værdikæden: Støtte til forsøgsprojekter med nye afgrøder, nye former for forarbejdning, udvikling af værdikæden, osv.
- Afsætningsfremme: Støtte til aktiviteter der fremmer salget i Danmark (foodservice, detail, forbrugere).
- Eksportfremme: Støtte til aktiviteter der fremmer Danmarks eksport af plantebaserede fødevarer.
- Efteruddannelse og kompetenceudvikling: Støtte til efteruddannelse i alle led, dvs. til dyrkning (landmænd), tilberedning (køkkenprofessionelle), ernæring (ernæringsprofessionelle).
- Vidensopsamling & vidensformidling: Støtte til vidensaktiviteter, der samler viden, data og faglig ekspertise samt formidler til såvel erhvervsliv som borgere m.fl.

Promilleafgiftsfonden har til formål at styrke landbrugets og fødevarerindustriens udvikling gennem støtte til bl.a. forskning, produktudvikling, rådgivning og uddannelse. De 50 mio. kr., som vi foreslår kanaliseret ind i Fonden for Plantebaserede Fødevarer, udgør 20 pct. af Promilleafgiftsfondens samlede budget og svarer til dét, Svineafgiftsfonden modtager i dag fra Promilleafgiftsfonden.

3. Landbrugsstøtte til produktion af plantebaserede fødevarer:

EU's landbrugsstøtte er et afgørende redskab i den grønne omstilling af landbruget. Landbrugsstøtten har spillet en vigtig rolle i forhold til udviklingen af økologien, og på tilsvarende måde skal landbrugsstøtten nu bringes i anvendelse for at udvikle den plantebaserede produktion.

Radikale Venstre foreslår:

- Der indføres et særligt forhøjet arealtilskud til dyrkning af proteinafgrøder til human ernæring parallelt med økologisk arealtilskud, herunder med mulighed for forskellige tillæg (omlægningstillæg, tillæg til dyrkning af bestemte afgrøder etc). Ordningen bliver en del af EU's nye landbrugsstøtte i form af eco-schemes i søjle 1. Der stiles mod, at det forhøjede arealtilskud til proteinafgrøder når en størrelse, der svarer til økologien, dvs. omkring 250 mio. kr. årligt til et areal på 300.000 ha, svarende til godt 10 pct. af det samlede landbrugsareal. Det vil betyde en fordobling af dansk landbrugsjord anvendt til human ernæring.
- Der indføres en særlig investeringsstøtte til dyrkning af proteinafgrøder til human ernæring parallelt med investeringsstøtte til økologi. Investeringsstøtten vil kunne anvendes til investering i ny teknologi, bl.a. raffineringens anlæg, forarbejdningsanlæg og produktionsanlæg. Der

afsættes 75 mio. kr. årligt i investeringsstøtte, hvilket svarer til niveauet for den økologiske investeringsstøtte i 2012-2015.

4. Andelsbevægelse for plantebaserede fødevarer:

Markedet for plantebaserede fødevarer rummer et kæmpe potentiale for dansk landbrug. Men der er en reel risiko for, at danske virksomheder og landmænd ikke får andel i markedet, fordi vores værdikæde i dag er bygget op om den animalske produktion. Der findes således i dag ikke en dansk eget andelsvirksomhed, der har fokus på at producere planter direkte til mennesker. Det skal der laves om på. Planter til mennesker skal blive en lige så stor del af vores landbrugskultur som smør og bacon.

Radikale Venstre foreslår:

- Der igangsættes et pilotprojekt, der skal skabe "Andelsforeningen for planter til mennesker". Målet er at skabe en landmandsejet andelsforening, der processerer, forarbejder, upcycler, sælger og eksporterer planter fra Danmark og direkte til mennesker i hele verden. Andelsforeningen skal ejes af eksisterende plantebaserede virksomheder, landmænd samt øvrige aktører fra værdikæden. Der afsættes 5 mio. kr. årligt til pilotprojektet fra 2022-2024.

5. Omstilling af de offentlige køkkener til plantebaserede fødevarer:

Med cirka en halv million måltider dagligt, kan det offentlige spille en vigtig rolle ift. at drive et nyt marked med mere klimavenlig og sunde fødevarer. Ligeledes kan de inspirere til ændrede madvaner og efterspørgselsmønstre rundt i de danske hjem, kantiner og restauranter.

Med de nye officielle kostråd er der endda skabt en nem målestok at stræbe efter, da de er udvidet til også at have en klimahensyn, hvilket først og fremmest indebærer mindre kød og mejeri til fordel for flere grønsager, bælgfrugter og fuldkorn.

Beregninger fra DTU Fødevareinstituttet viser således, at hvis alle følger de nye kostråd, kan det reducere det samlede CO₂-udslip fra drikke- og fødevarer op til 35 procent. Københavns Kommune har ligeledes vedtaget en ny mad- og måltidsstrategi, som kommunen vurderer vil nedbringe fødevarernes samlede CO₂-aftryk med 25 pct. allerede i 2025.

Radikale Venstre foreslår:

- Offentlige køkkener skal inden 2025 leve op til de nye kostråd og gennem bl.a. denne indsats reducere deres CO₂-udledning med 25 pct. i 2025 og 50 pct. i 2030.

6. Mål og opfølgning på indsatsen for at fremme plantebaserede fødevarer:

Udviklingen til et mere plantebaseret landbrug skal gå hurtigt. Derfor er det vigtigt, at de foreslåede initiativer hurtigst muligt bliver vedtaget og omsat til konkrete ordninger og projekter. Men det er også vigtigt, at initiativerne suppleres med egentlige mål, og at der sker en løbende opfølgning på udviklingen, så både mål og indsatser kan justeres.

Radikale Venstre foreslår:

- Der fastsættes konkrete mål for en række nøgleområder, herunder f.eks. størrelsen af areal dyrket til human ernæring, omsætning, forbrug, eksport, antallet af beskæftigede i den plantebaserede produktion fordelt på primært og sekundær sektor, antallet af køkkenpersonale, der har været gennem efteruddannelse i de nye kostråd, antallet af offentlige måltider, der er baseret på de nye kostråd mv.
- Der foretages en løbende opfølgning på udviklingen inden for ovennævnte nøgleområder. Opfølgningen skal danne grundlag for en løbende drøftelse af mål og justering af indsatserne.

Der afsættes 5 mio. kr. til denne indsats. Midlerne finansieres gennem nye nationale midler.

7. Lovgennemgang for at ligestille plantebaserede og animalske fødevarer:

Da dansk landbrug i høj grad har været indrettet på animalsk produktion, er der behov for en lovgennemgang med henblik på at ligestille de plantebaserede fødevarer med de animalske. Det gælder f.eks. til nøglehulsmærkning, pant på flasker, mærkning af fødevarer, vitaminisering, tilsætningsstoffer etc. Der er også behov for at løfte den plantebaserede dagsorden på EU-niveau, både politisk og juridisk i forhold til fødevarelovgivningen.

Radikale Venstre foreslår:

- Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri iværksætter en lovgennemgang mhp. at ligestille plantebaserede fødevarer med animalske fødevarer.

8. Samlet økonomi:

Udspillet rummer i alt aktiviteter/finansiering:

- 60 mio. kr. årligt fra GUDP fra 2022-2029, dvs. i alt 480 mio. kr. frem mod 2030.
- 100 mio. kr. årligt fra Innovationsfonden fra 2022-2029, dvs. i alt 800 mio. kr. frem mod 2030.

- 100 mio. kr. årligt til Fonden for Plantebaserede Fødevarer finansieret hhv. gennem en øremærkning på 50 mio. kr. årligt fra Promilleafgiftsfonden og en ekstra national finansiering på 50 mio. kr. årligt fra 2022-2029, dvs. i alt 800 mio. kr. frem mod 2030.
- 10 mio. kr. årligt til et internationalt forskningscenter for plantebaserede fødevarer til mennesker, dvs. i alt 80 mio. kr. frem mod 2030. Midlerne finansieres gennem nye nationale midler.
- 75 mio. kr. i investeringsstøtte fra EU's landbrugsstøtte 2022-2029 dvs. i alt 600 mio. kr. frem mod 2030.
- 50-250 mio. kr. i forhøjet arealtilskud til proteinafgrøder fra 2022-2029 (50 mio. kr. i 2022; 100 mio. kr. i 2023; 150 mio. kr. i 2024; 200 mio. kr. i 2025; 250 mio. kr. i 2026-2029), dvs. i alt 1,5 mia. kr. frem mod 2030
- 5 mio. kr. til pilotprojektet 'Andelsforeningen for planter til mennesker' årligt fra 2022-2024, dvs. i alt 15 mio. kr. frem til og med 2024. Midlerne finansieres gennem nye nationale midler.
- 5 mio. kr. til indsatsen for at sætte mål og opfølgning. Midlerne finansieres gennem nye nationale midler.

I alt 4,280 mia. kr.

Heraf finansieres 3,78 mia. kr. gennem eksisterende midler og 500 mio. kr. fra nye nationale midler.